Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Sivistys- ja tiedejaosto

Lausunto

Asia: HE 17/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnallevuoden 2021 lisätalousarvioksi.

Lausunnon antaja: Forum Artis ry. Forum Artis on 18 taiteilijajärjestön yhteisjärjestö, joka edustaa noin 25 000 taiteen ammattilaista.

Forum Artis kiittää mahdollisuudesta lausua lisätalousarvioesityksestä.

Esityksessä ehdotetaan, että Taiteen edistämiskeskus (Taike) saa toimintamenoihinsa 15 miljoonan euron lisäyksen, joka jaetaan apurahoina. Elokuvatuotantoyhtiöille annettaisiin erikseen 5 miljoonaa euroa lisämäärärahaa koronavirustilanteesta aiheutuneiden menetysten minimointiin.

On syytä muistaa, että kulttuuriala edustaa yli viittä prosenttia Suomen työvoimasta ja neljää prosenttia sen taloudesta. Se on siis merkittävä elinkeino ja työllistäjä. Lisärahoitus koronan kulttuurikentälle aiheuttamille tappioille ja erityisesti vapaalle kentälle ja freelancereille on ehdottomasti tarpeen. Tappiot ovat massiiviset, kooltaan tähän mennessä yli 200 miljoona e, ja ne lisääntyvät koko ajan.

Jo myönnetyt tuet alalle eivät ole olleet riittäviä, eivätkä ne ole kohdentuneet tasa-arvoisesti. Tapahtumanjärjestäjien tuki on välittynyt vakinaiselle henkilökunnalle, mutta ei alihankkijoille ja freelancereille. 15 miljoonaa e on vähän, mutta sillä olisi paras teho, jos se kohdennettaisiin nyt alan freelancereihin ja yksinyrittäjiin, joita on paljon (monilla aloilla 60-80 % alalla toimivista). He ovat suhteessa tuloihinsa kärsineet koronasulkujen takia suurimmat menetykset. Freelancerit ja yksinyrittäjät ovat siksikin selkeä kohde tuelle, koska heidän sosiaali- ja työturvansa on kaikista heikoin.

Lisärahoitusta tarvitaan vielä pitkään. Kulttuurialan pitkien suunnitteluvaiheiden takia on arvioitu, että koronasulkujen vaikutus ulottuu vuosiin 2022-2023. Projekteja perutaan ja siirretään, aikataulut muuttuvat ja ennen kaikkea talous on rakennettava uudelleen. Tulonmenetykset ovat moninkertaisia.

Veikkausvoittovarojen supistumista olisi hyvä ennakoida jo nyt vahvistamalla tuntuvasti taiteen perusrahoitusta. Kun emme enää elä huviveron aikaa, on kestämätöntä, että niin tärkeää asiaa kuin kulttuuri ylläpidetään tällaisen lähteen varassa.

Tuet on luonnollista jakaa Taiken kautta. Sillä on asiantuntemus ja kokemus. Vertaisarvioinnin on säilyttävä jakoprosessissa ja tuet myönnettävä työsuunnitelman perusteella, kuitenkin niin, että ammattitaidon ylläpito riittää apurahan myöntämisen perusteeksi. Harjoitusten ja esitysten puutteessa tämä tarkennus on välttämättömyys, jotta taiteellinen työ voisi jatkua koronan jälkeenkin. Haku pitäisi tehdä helpoksi, niin että hakemaan tottumattomatkin saadaan sen piiriin.

Tuet pitäisi jakaa eri aloille suhteessa niiden menetyksiin, eikä hakemusten määrän perusteella, kuitenkin niin, että vaikka esittävä taide on menettänyt eniten, kaikki alat otetaan huomioon, sillä myös kuvataiteilijat ja kirjailijat ovat kärsineet tapahtumiin, esiintymisiin, näyttelyihin ja markkinointiin kohdistuneesta suuresta haitasta.

Kaikki tuki on hyväksi tällä hetkellä, mutta kulttuurin harjoittamisen tulevaisuus pitäisi myös turvata rakentamalla tukijärjestelmää johdonmukaisesti. Koska koronan aikana ovat tulleet kipeän näkyviksi valtavat puutteet taiteentekijöiden ja nimenomaan freelancereiden sosiaaliturvassa, samoin kuin sosiaalitukien myöntäjien ymmärtämättömyys taiteellisen työn luonteesta, tähän kohtaan olisi jatkossa investoitava entistä määrätietoisemmin. Taiteellinen työ on elinkeino ja sitä tulisi sellaisena kohdella. Taiteilijaeläkkeitä tulisi lisätä ja taiteellisen työn tuloja kohdella yhdenmukaisesti verotuksessa ja eläkemaksuissa.

Helsingissä 9.3.2021

Virpi Hämeen-Anttila, puheenjohtaja
Hanna Kosonen, pääsihteeri
Forum Artis ry.